

KARTA PRACY

Apokalipsa św. Jana

Przeczytaj uważnie tekst, a następnie wykonaj umieszczone pod nim zadania. Odpowiadaj tylko na podstawie tekstu i tylko własnymi słowami – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tylu odpowiedzi, o ile jesteś proszona(-ny). W zadaniach zamkniętych wybierz tylko jedną z zaproponowanych odpowiedzi.

Forma literacka apokalipsy

1. Słowo „apokalipsa” – z greckiego *apokalypsis* – znaczy „objawienie”. Apokalipsa jest objawieniem lub szeregiem objawień, udzielonych widzَاعemu przez Boga czy też anioła działającego w Jego imieniu. Objawienie traktuje niemal zawsze o rozwoju dziejowym, kulminującym w końcu tego świata i wskazującym na tajemnice przyszłości. Jako forma literacka apokaliptyka wiąże się ściśle z pismami profetycznymi – jest w istocie rzeczą dzieckiem proroctwa. Już na przykład wizje Ezechiela mają w pewnej mierze imaginacyjną bujność wizji apokaliptycznych. Ponadto wiele ustępów w księgach profetycznych dotyczy odległych horyzontów czasowych; zdradzają one zainteresowanie eschatologiczne¹, które jest wyraźną cechą apokalipsy.
2. Choć pseudonimowość nie jest istotną cechą apokalipsy, dzieło apokaliptyczne przypisuje się niemal zawsze jakiejś szacownej postaci z przeszłości. Rzekomy autor miał otrzymać – w szeregu wizji – objawienie Bożego planu realizującego się w wydarzeniach światowych – i objawienie to przedstawia się jako ukryte od wielu lat, złożone w „opieczętowanej księdze”. Historia jest odsłaniana w symbolach i znajduje swój kres w epoce prawdziwego autora. Język jest zawsze umyślnie niejasny – a to zgodnie z fikcją literacką, skoro ma ona być proroctwem. Apokalipsa kończy się przepowiednią bliskiego sądu eschatologicznego i nastania wiecznego szczęścia; innymi słowy, nadejściem ery mesjańskiej. Godną uwagi cechą jest tu częsta interwencja aniołów – to właśnie oni wyjaśniają zwykle tajemnicze symbole.
3. Celem apokalipsy jest ukazanie działania Opatrzności Bożej w dziejach; zrodzona w czasach przesilenia, napełnia czytelników nadzieją i ufnością. Jako forma literacka kwitła w ostatnich dwu wiekach przed Chr. i w pierwszych dwu wiekach po Chr.: księga Daniela (ściślej zaś Dn 7–12) stanowi najwcześniejszą żydowską apokalipsę. Formę tę uprawiano również we wczesnym Kościele, nigdy jednak w tym samym stopniu co u Żydów – Apokalipsa św. Jana jest jedynym nowotestamentowym dziełem apokaliptycznym. Interpretując Apokalipsę, należy wziąć pod uwagę popularność tej formy: cechy, które wydają się nam bardzo dziwne, należały do rozpowszechnionej i dobrze znanej konwencji literackiej. Sam ten fakt musiał – dla ludzi tamtych wieków – rozwiązać dużą część tajemniczości, jaką przywiązujemy do tej formy.
4. Możemy na ogół stwierdzić, że celem apokaliptyki było podtrzymywanie nadziei pokładanej w Bogu oraz przypominanie ludziom, że Bóg ma ostateczną władzę nad historią. Jest to poparte myślą o życiu przyszłym, choć w różnych żydowskich apokalipsach znajduje ona bardzo różnorodny wyraz. Niektórzy myślą o zmartwychwstaniu dobrych do życia ziemskiego, inni natomiast wyobrażają sobie pełne błogości życie pozagrobowe. Wszyscy twierdzą zgodnie, że triumf Bożej woli jest rzeczą najważniejszą, jedynie bowiem w świecie, w którym czyni się całkowicie wolę Boga – królestwie Bożym – można osiągnąć pełnię szczęścia.
5. Cechą charakterystyczną tych dzieł – rozmaicie wyrażaną – jest uznanie, że złoty wiek nie nastanie sam z siebie ani nie będzie zaprowadzony przez ludzi, lecz jest Bożym darem. Ludzie mogli pełnić swą rolę i służyć celowi Bożemu jedynie przez posłuszeństwo wobec Jego woli, a ich wierność mogła pociągać za sobą ból i strapienie. Myśl o sądzie ostatecznym harmonizowała

¹ eschatologia – część doktryny religijnej traktująca o tzw. rzeczach ostatecznych: końcu świata, sądzie ostatecznym oraz losach pośmiertnych człowieka.

z tym światopoglądem, widziano bowiem, że szczęście zależy od posłuszeństwa wobec Boga w świecie, który jest Mu posłuszny; nie mogą go dzielić ci, którzy przeciwstawiają się Bogu.

6. Objawienia apokalipsy są udzielane za pośrednictwem wizji, które widzący opisuje językiem konwencjonalnym – mamy więc obrazy, symbole i liczby. Wszystko, czy prawie wszystko, jest w apokalipsie symboliczne, choć szczegóły symboli nie zawsze są znaczące i nie powinno się przy nich zbytnio obstawać. Trzeba koniecznie rozumieć tę procedurę w należyty sposób.

7. „Gdy widzący opisuje jakąś wizję, przekłada na symbole idee podsunęte mu przez Boga; spiętrza rzeczy, barwy i symboliczne liczby, nie trapiąc się o formę swego obrazu. Jego głównym celem jest przekazanie idei otrzymanych od Boga, nie zaś opisanie koherentnej wizji, i wyobraźalnej wizji. Jeśli mamy podążać bez zniechęcenia drogą, jaką nakreślił, musimy przyjąć jego warunki i przełożyć na idee opisane przez niego symbole, nie zaś niepokoić się ich brakiem spójności. Błędem byłoby więc usiłować sobie wyobrazić wizualnie Baranka z siedmioma rogami i siedmioma oczyma [...] oraz Bestię z siedmioma głowami i dziesięcioma rogami [...] i zastanawiać się, jak dziesięć rogów powinno być rozdzielonych pomiędzy siedem głów. Wizji tych nie można sobie przedstawiać plastycznie, lecz fakt ten nie powinien nas niepokoić. Trzeba się zadowolić intelektualnym rozumieniem symboli, nie zatrzymując się nad ich mniej czy bardziej dziwnymi szczegółami: Baranek cieszy się pełnią władzy i wiedzy; bestie reprezentują cesarstwo rzymskie z jego cesarzami (głowy) i królami wasalnymi (rogi). Jeśli nie uwzględni się w pełni takiej procedury – często niepokojącej – nie sposób zrozumieć Apokalipsy”².

8. Autor apokalipsy spogląda w przyszłość, nie tylko gdy opisuje czas końcowy, lecz także gdy odsłania bieg dziejów. Jego punkt obserwacyjny leży w przeszłości – apokalipsa jest niemal zawsze pseudonimowa – on zaś przemawia jako prorok. Apokaliptyka kwitła w okresach przesilenia i miała na celu pocieszenie i podniesienie na duchu ludzi dotkniętych nieszczęściem i niedolą, miała napęlić ich ufnością do Boga, który kieruje ludzkim przeznaczeniem i jest Panem historii. I tu Apokalipsa harmonizuje z innymi pismami apokaliptycznymi.

9. Określając dzieło Jana jako apokalipsę – w ścisłym znaczeniu tego słowa – pomijamy pierwsze trzy rozdziały, „listy do siedmiu Kościołów”. Choć są integralną częścią całej księgi, nie mają jednak apokaliptycznej formy. Choćbyśmy nawet zwali je „listami”, nie są to – ściśle mówiąc – listy, lecz prorockie posłannictwa. Zasadniczo zaś są to sądy o duchowym stanie Kościołów, podkreślające konieczność zachowania wiary; stąd są bliższe formie profetycznej niż apokaliptyce.

Wilfrid J. Harrington, *Klucz do Biblii*, Warszawa 1987.

² M.-E. Boismard, *L'Apocalypse* (B), Paris, Cerf, 1959, s. 8n.

- z tym światopoglądem, widziano bowiem, że szczęście zależy od posłuszeństwa wobec Boga w świecie, który jest Mu posłuszny; nie mogą go dzielić ci, którzy przeciwstawiają się Bogu.
6. Objawienia apokalipsy są udzielane za pośrednictwem wizji, które widzący opisuje językiem konwencjonalnym – mamy więc obrazy, symbole i liczby. Wszystko, czy prawie wszystko, jest w apokalipsie symboliczne, choć szczegóły symboli nie zawsze są znaczące i nie powinno się przy nich zbytnio obstawać. Trzeba koniecznie rozumieć tę procedurę w należyty sposób.
7. „Gdy widzący opisuje jakąś wizję, przekłada na symbole idee podsunięte mu przez Boga; spiętrza rzeczy, barwy i symboliczne liczby, nie trapiąc się o formę swego obrazu. Jego głównym celem jest przekazanie idei otrzymanych od Boga, nie zaś opisanie koherentnej wizji, i wyobraźalnej wizji. Jeśli mamy podążać bez zniechęcenia drogą, jaką nakreślił, musimy przyjąć jego warunki i przełożyć na idee opisane przez niego symbole, nie zaś niepokoić się ich brakiem spójności. Błędem byłoby więc usiłować sobie wyobrazić wizualnie Baranka z siedmioma rogami i siedmioma oczyma [...] oraz Bestię z siedmioma głowami i dziesięcioma rogami [...] i zastanawiać się, jak dziesięć rogów powinno być rozdzielonych pomiędzy siedem głów. Wizji tych nie można sobie przedstawiać plastycznie, lecz fakt ten nie powinien nas niepokoić. Trzeba się zadowolić intelektualnym rozumieniem symboli, nie zatrzymując się nad ich mniej czy bardziej dziwnymi szczegółami: Baranek cieszy się pełnią władzy i wiedzy; bestie reprezentują cesarstwo rzymskie z jego cesarzami (głowy) i królami wasalnymi (rogi). Jeśli nie uwzględni się w pełni takiej procedury – często niepokojącej – nie sposób zrozumieć Apokalipsy”².
8. Autor apokalipsy spogląda w przyszłość, nie tylko gdy opisuje czas końcowy, lecz także gdy odsłania bieg dziejów. Jego punkt obserwacyjny leży w przeszłości – apokalipsa jest niemal zawsze pseudonimowa – on zaś przemawia jako prorok. Apokaliptyka kwitła w okresach przesilen i miała na celu pocieszenie i podniesienie na duchu ludzi dotkniętych nieszczęściem i niedolą, miała napełnić ich ufnością do Boga, który kieruje ludzkim przeznaczeniem i jest Panem historii. I tu Apokalipsa harmonizuje z innymi pismami apokaliptycznymi.
9. Określając dzieło Jana jako apokalipsę – w ścisłym znaczeniu tego słowa – pomijamy pierwsze trzy rozdziały, „listy do siedmiu Kościołów”. Choć są integralną częścią całej księgi, nie mają jednak apokaliptycznej formy. Choćbyśmy nawet zwali je „listami”, nie są to – ściśle mówiąc – listy, lecz prorockie posłannictwa. Zasadniczo zaś są to sądy o duchowym stanie Kościołów, podkreślające konieczność zachowania wiary; stąd są bliższe formie profetycznej niż apokaliptyce.

Wilfrid J. Harrington, *Klucz do Biblii*, Warszawa 1987.

² M.-E. Boismard, *L'Apocalypse (BJ)*, Paris, Cerf, 1959, s. 8n.

Zadanie 1. (2 p.)

Na podstawie akapitu 1. napisz, czym jest apokalipsa.

.....

.....

Zadanie 2. (2 p.)

Wytłumacz, jak rozumiesz sformułowanie zawarte w akapicie 1.: „imaginacyjna bujność wizji apokaliptycznych”.

.....

.....

Zadanie 3. (5 p.)

Zapisz w tabeli najważniejsze cechy apokalipsy (akapit 2.).

Autor	
Tematyka	
Sposób przedstawienia	
Język	
Zakończenie	

Zadanie 4. (1 p.)

Jaka księga jest uważana za najwcześniejszą żydowską apokalipsę?

.....

Zadanie 5. (1 p.)

Użyte w akapicie 3. słowo *konwencja* oznacza w tym kontekście

- umowę międzynarodową, pociągającą za sobą skutki prawne.
- przedwyborczy, walny zjazd członków partii politycznej.
- zespół cech charakterystycznych dla dzieł artystycznych.
- ogólnie przyjęte w danym środowisku normy postępowania.

Zadanie 6. (2 p.)

W jaki sposób przedstawiane było życie przyszłe w żydowskich apokalipsach? Podaj dwa przykłady, które znajdziesz w akapicie 4.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 7. (2 p.)

Wytłumacz znaczenie obrazów z Apokalipsy św. Jana. Skorzystaj z informacji zawartych w akapicie 7. Baranek z siedmioma rogami i siedmioma oczyma –

.....

Bestia z siedmioma głowami i dziesięcioma rogami –

.....

Zadanie 8. (1 p.)

Określ, które z zacytowanych zdań pełni funkcję impresywną, a które – poznawczą.

„Jeśli mamy podążać bez zniechęcenia drogą, jaką nakreślił, musimy przyjąć jego warunki i przełożyć na idee opisane przez niego symbole, nie zaś niepokoić się ich brakiem spójności”.	
„Gdy widzący opisuje jakąś wizję, przekłada na symbole idee podsunęte mu przez Boga; spiętrza rzeczy, barwy i symboliczne liczby, nie trapiąc się o formę swego obrazu”.	

Zadanie 9. (1 p.)

Kiedy zazwyczaj tworzone apokalipsy?

.....

.....

.....

Zadanie 10. (2 p.)

Określ, jaką rolę wobec całości tekstu odgrywa akapit 8.

.....

Zadanie 11. (1 p.)

Które elementy Apokalipsy św. Jana nie mieszczą się w definicji apokaliptyki? Odpowiedz na podstawie akapitu 9.

.....

.....

.....

.....